

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ «ВИТСВИТИ» ГОВІРКИ СЕЛА ТЮДІВ КОСІВСЬКОГО РАЙОНУ

М. І. Голянич

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника;
кафедра української мови;
76000, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57; тел. +380(342)59-60-08*

У статті лексикографічно опрацьовано фразеологічні одиниці, що маніфестують говірку села Тюдів Косівського району Івано-Франківської області. З дослідження випливають особливості гуцульського діалекту.

***Ключові слова:** фразеологізм, говірка, внутрішня форма фразеологічної одиниці, словник діалектів.*

Говірка села Тюдів – особливий вияв гуцульського мовомислення. Говіркові одиниці різних мовних рівнів у комплексі (уже на рівні дискурсу) відбивають різні пласти буття горян. У них їх господарська діяльність, традиції, обряди, вірування, ціннісні орієнтири, що витворило неповторну мовну картину світу, у якій важливе місце належить і стійким зворотам. У цій мікросистемі є фраземи, що за семантикою і структурою близькі до літературно-нормативних, наявні одиниці, які можуть бути марковані як амбівалентні – і гуцульські, й іншоговіркові, а є й такі, що представляють лише говірку цього села. Наприклад: *кїлавий Йось один дужий; аш (гаш) слинь у роті се злєджіла; віривнатисе с слабостев (с слабостями); такий, ік три з-за корчя та ін.*

В окремих із них «висвічується» внутрішня форма, сигналізуючи сучасному мовцеві про певну життєву ситуацію (хронотопні, наративні, комунікативно-прагматичні), координати певної дії (дійства); в інших – конкретизація змісту мовних одиниць неможлива без глибокого знання говіркового мовлення, оскільки згадані величини часто виступають у ньому смисловими маркерами. Правильне декодування їх змісту дозволяє виявити, вичленувати в процесі комунікації і закладені в слові чи фраземі оцінно-образний компоненти значення, здатні видозмінювати у мовній одиниці характер співвідношення «ядро – периферія», актуалізуючи імпліцитні значення чи ті, що, на перший погляд, не були вагомими в мовленнєвирному процесі, але насправді саме вони є значущими в плані проспективного виміру тексту, бо дають змогу комунікантові передбачати текстово-дискурсивні події, розгортання окремих тем чи мікротем.

Оскільки тексти, в яких наявні стійкі звороти, записані фонетичною транскрипцією, звернемо увагу на деякі транскрипційні знаки:

- пом'якшення передано знаком ['] (таким же, як апостроф), що стоїть праворуч угорі біля літери, що позначає відповідний звук: [г'і]кати, [к'і]птарь, [м'і]нута, на [в'і]ру, [ч'іч']ка, [ш'єп]ка;

- м'якість передано знаком ['] (скісною рисочкою), що стоїть праворуч угорі біля літер, що позначає відповідний звук: [д']ковать, жи[t'є], [з'єў]кати, [кл'а]са, [л'ук]сусовий, [фал']ба;

- знаком [:] (двокрапка) позначено подовження та подвоєння приголосних звуків: ви[t:ру]тювати, го[н:а], кра[ш:иї], роки рокé[н':і], че[л:е']ний, два[ц:ит'];

- вертикальна рисочка ['] – знак наголосу, стоїть у слові після літери, що позначає ноголошений голосний: витпи¹ч¹нути, гу¹слінка, ли¹жник, молоде¹к, Соки¹лске, Тю¹див;

- знак [] вказує на злитість звуків і стоїть над африкатами [дз] і [дж]: д¹з¹еркало, д¹з¹иньч¹ети, д¹з¹ьобля; д¹ж¹виньд¹іти (д¹ж¹виньд¹іти), д¹ж¹вінда (д¹ж¹вінда).

У транскрипційному записі тексту використано ще такий знак [/] (довгу скісну риску), що передає паузу в мовленні: *Йа ї заду¹рно бих ци¹се¹ ни ў¹з'єў / нашо¹ м'ін'і? / ў ме¹не с'іна поўна по¹др'а; То так / шо ї ни зду¹маў бих / і ни здогада¹ў / гадалосе одно¹ / а тут¹тки рас / і ма¹йиш.*

У питальних конструкціях наявний знак питання: *А йік днувала¹ / Но¹ц'ко? / Добрейки¹; А ти ч'йа¹? / ци ни Їва¹на Петри¹шиного?*

У власних назвах при їх записі транскрипцією збережено велику літеру: *Гре¹бінь, Заїзди, Костеві, Пітрив грунь, Сікавка, Сумарин, Долина, Царина.*

Репліки в діалогах теж починаються з великої літери: *Мої / пишо¹ў бих бу¹ і йа дго¹р'і / ви ч'о ни сказа¹ли / шо мете¹ їти? / А ми ї сам'і¹ ни гадали / до¹с'в'іта се надумали / Таї шош найшли? / Па¹ру їки¹хос прине¹сли / але ми побли¹ску / хот'і¹ўше би¹рше / тре¹ба деле¹ко їти / ви¹тко / шо гриби¹ ки¹нулисє / бо лу¹де несут¹ / а ми ле¹да так / лиш на одну¹ сма¹шку.*

Статті подано в алфавітному порядку. Кожна з них містить реєстрову одиницю, представлену в початковій формі, її пояснення (розкриття змісту) й ілюстрацію – фрагмент говіркового мовлення, у якому наявний відповідний мовний стійкий зворот.

При його характеристиці використано різні типи ремарок. Наприклад: *жарт. – жартівливе; зруб. – зрубіле* та ін. Порівняймо:

МАТИ ВГАДАЧІ – *жарт.*, здогадуватися про чийсь наміри, бажання, про те, що є прихованим: *Кажу¹ / ти знай¹иш / шо йа ни ма¹йу ўгадач'і¹ў / аби¹ зна¹ти / шо ў ко¹го на га¹ц'і: і / того¹ се пита¹йу / ци ни тре¹ба тоб'і¹ шош помоч'і? / ік тре¹ба / то ни ўнима¹їсе / кажу¹.*

Варіанти мовних одиниць подано в дужках після реєстрових усталених висловів чи їх складників:

І (ОДНОГО) ГРЭЙЦЕРА (ГРЭЙЦЕРЯ; П'ЄТЬ КОПІЙОК) БИХ НИ ДАВ (ТТО (ТОТÓ); ЦЦЕ (ЦИСÉ, ОЦИСÉ) НИ ВАРТУЇ) –

про те, що, на думку мовця, є поганим, неякісним, не вартим уваги: *І:ї / та йа бих і греїцера за ц:е ни даў / куда у такиx реїтках ходи́ти? / на'в'іт' дгор'і / іто бих ни ўбраў / таке' зарас н'іхто' ни но'си / таї ш'і і дранти'ве / ви'тко / шо м'іл' фа'іно ў них ви'зимувала; То / Вас'утко / так'і' шкарбуни' / шо і одно'го греїцер'а ни варту'ють / до'бре / шо йіс ни купи'ла / д'іт биў тако'му ни ходи'ў / геренту'ю / йіму' би се зда'ло шош мн'іко'н'кого / шоби' ни тисло' / аби' нога'м ле'го'н'ко бу'ло / а то йік гу'р'і / Але ви'дите / йіх хапну'ли / Ни бану'ї / наї хапа'ють / уз'е'ли / бо се ни розум'і'ють / шо йе до'бре.*

У запропонованому фрагменті словника відбито не лише особливості гуцульської говірки, якою послуговуються жителі сучасного Тюдова. У ньому презентовано мовленнєву практику кількох поколінь. Мої односельці поважного віку часто пригадували: «*А мойа' пре'баба так л'уби'ла каза'ти / Ш'і ни ўроди'ўсе таки'ї / шо'би ўс'ім догоди'ў*». Або: «*М'ії д'ед'а ўрас нага'дуваў слова' своїї не'н'і / Пош'іну'ї ўбран'е' рас / то ўно тебе' сто рас пош'іну'її / Це йа тепе'рки ўнукам своїім каў / але шо с то'го / ік уно' до них ни ўрас дохо'ди*».

АГІЙ, ЛЮПЧІКИ, ДАРАБА ЙДЕ ГОРІ – викор. у ситуаціях, коли мовець оцінює щось як дивне, незвичайне, хоче привернути чиясь увагу до чогось, жартує: *Ану'ко ход'іт бли'ш:е / бра'ч':іку Феду'ц'у / шо ви та'мки ўздр'іли / шо ў наш бик се ни ди'вите? / Аг'і'ї / л'упч'іки / дара'ба йде гор'і' / Наї соб'і' йде / ми то'то' ви'д'іли / аў нас маї ни таке' / курка и'ндика з':іла / таї ч'ут' сама' ни ўдавиласе / ми ўс'і ле'дві йїї' ўратува'ли.*

БАЛАМУТИТИ ГОЛУ КОМУС – заморочувати когось зайвими розмовами; обіцяти комусь щось, не дотримуючись даного слова; збурювати: *Хлопч'і / би'рше суда' ни ходи' і ни баламу'т' д'і'ўц'і голу / бо то до до'брого ни приведе'.*

БАНДІГИ ГНУТИ – плести нісенітниці, розповідати смішні і / чи неймовірні історії: *Вин так'і' гне банди'ги / шо слухати се ни хо'ч'і; Йо / банди'ги гну'ти вин ум'і'її / аби' ш'і до робо'ти бу'є таки'ї ох'і'ч'ниї.*

БЕСІДА КОРОТКА В КОГОС – хтось (дуже строгий, вольовий, рішучий) не займається вмовлянням, переконанням когось у чомусь, а вимагає негайного прийняття рішень, інакше діє так, як уважає за потрібне, незважаючи на думку адресата: *Ў не'го бе'с'іда коро'тка, а'бо а'бо / дома'шн'і ц:е зна'ють і ўже ни проти'ўйуц:е / бо д'ед'а зле ни ка'же; Багат'о'х / хто роби'ў на поч'ітка'х на циї ба'з'і / повигон'ели і ўз'ели дру'гих / та'мки бе'с'іда коро'тка / рас ни ви'шо'ў на робо'ту / дру'гий / а'бо ни на т:у годи'ну / шо тре'ба / а на тре'тиї / бува'ї здоро'ў / а де'хто ка'же /шо тре'того могло' і ни бу'ти / до'ста бес припизни'ўсе а'бо при'шо'ў пидви'ни'ўшиї / і ўс'о / ти ўже ту'теч'ки ни ро'биш.*

БИ БОХ БОРОНІВ ВИД РОЖНИВСЬКОЇ ГЕЛІЕТКИ, ХІМЧЕНЦЬКОЇ ДІВКИ І СТАРОКУЦЬКОГО ЧЬОЛОВІКА – *жарт.*, остерегайся тих, хто здатний на обман: *То ви'тки / ви'тки хлопч'і'ш'і хо'ч'і*

бра|ти д'і|ўку? / с Х'імч'іна? / ци то м'ін'і се прич'у|ло? / Та каза|ў / шо х'імч'е|ніка / Йої / наї бере| / котру| хоч'і / лиш ни ц:у / бо йа ш'і вид не|н'і ч'у|ла / йік уна| каза|ла / Наї Бох боро|ни вид рожни|ўско|їй теле|тка / х'імч'е|нико|їй д'і|ўки і староку|цко|го ч'олов'і|тка / Йіле| / ўстида|ли бе|сте таке| говори|ти / ви шо / ви д'і|ли д'і|ўч'іну? / гаї каж'іт / у Т'у|дев'і ўс'і до|бр'і ци ўс'і по|ган'і? / йек так мош ус'іх одно|ў м'і|рко|ў м'і|р'іти? / хтос коли|с / мо|же / так же|ртува|ў / а л'у|дем уда|лосе таї по|ўто|р'у|їут / гет ни ду|май|ут / шо ка|жут / Ніч'о| / н'іч'о| / уздри|мо| / у і|кїс ч'ес по|вес'і|л'у| / ци то пра|ўда / ци н'і.

БИСАГАМИ ГРОШІ МІРІТИ – бути дуже заможним: *Уни| / в'іде|ў / биса|гами гро|ш'і м'і|р'і|їут / бо ви|тки тил'ко? / тоги|т ма|ши|ну купи|ли / а се|го|року ста|їн'у ви|т'і|гли / таї дво|її д'і|ти|ї се ўч'е|їут / А ти поза|риласе на ч'уж'і| ста|тки? / ік н'і / тогди| ц'і|хо си|ди| / і подив|се / йек уни се наро|бі|їе|їут / а йек ти? / та кру|т'у|ц:е вид сам'і|с'кого ра|н'а / дни|на се хоч'і ро|би|ти / а ўни ўже на но|га|х / ш'і с'в'і|тел у ви|кнах ни|ма| / а ўни ўже ку|тай|уц:е / бо на о|сму тре|ба бу|ти ў Ку|тах на ро|бо|т'і / а ти? дру|ги| сон до|ди|їу|їу|їс:е / де ти ўста|неш у пїе|ти|ї?*

БІГАТИ, ІК (ІК) КУГУТ ЗА КУРКОВ – згруб., впадати за кимось: *Іва| / по|гово|ри| с хло|пцем / ска|жи| наї ни б'і|га|її за д'і|ўко|ў / йік ку|гут за ку|рко|ў / наї ни об|над'і|їу|її д'і|ўч'іну / бо йіму| тре|ба се ви|ўч'і|ти / а тогди| же|ни|тисе / а волоч'е|тисе ни|ма| ч'о / А коли| вин ме ходи|ти / парупкува|ти? / коли? / ік стари|ї ста|не? / Ви|жу / шо йіс та|ки|ї сами|ї / йік вин / н'іч'о| тебе| ни зм'і|ни|ло / Зм'і|ни|ло ци н'і / а йа ка|ў / наї хо|ди / тил'ко| йіго|.*

БІЧИ (БІГАТИ, ШТРИКАТИ), ІК (ІК) БИ ХТОС СОЛІ ПИТ ФИСТ НАСІПАВ – метушитися, бути сердитим, дуже неспокійним, не могли встояти на одному місці: *Шо ўна так верешени|ц:е / б'і|га|її / іг би хтос со|ли пит фист на|си|па|ў? / мо|же Йілач'е|ха йї шош каза|ла? / Гу|рски| тих ба|би|ў зна|її / наї соб'і| ма|с'т'ут го|лу / йа ни м'іш'е|їусе.*

БОГАЧЄВИ БИ СЕ НИ ДОРОБІВ, А БІДНОМУ (БІННОМУ) БИ СЕ НИ ДОПЛАТІВ (СЕ НИ ДОДАВ) – кожний прагне мати більше того, чого, на його думку, в нього занадто мало: *Так у Т'у|дев'і ка|жут / бо|гач'е|ви би се ни дороб|їў / а б'і|дному би се ни до|пла|ти|ў / бо бо|гач'е|ви ўрас ма|ло / і т:о тре|а зроби|ти / і т:о / мої / ану| би ш'і оц:е| / йої / а т:о ни зроби|но / ну а ле і б'і|дному ўс'е|кого се стре|бі|її / і вин за сво|їу ро|бо|ту так зач'і|на|її пра|вити / йік за ри|н:у ма|му / або і ш'і би|рше.*

БОЛА БИ ТІ (ТТІ) СТЄЛА (ВЗЄЛА, НАЙШЛЇА) – щоб ти занедажував, щоб тобі було погано: *Бола| би т'і с'т'е|ла / йек ти мене| на|гри|с:е / жи|ўце|м у грип за|гон'е|їїш / р'і|жеш без нож'а|.*

БРАТ ЗА БРАТА, А БРІНДЗА ЗА ГРОШІ – про справедливий розрахунок, розподіл чогось; часто викор. у контекстах жартівливого характеру: *Йа тоб'і| ви|н:а за к'і|л'у ма|сла і за доро|гу до Ко|сова / шо*

ти платила / хоч'у зразу се розрахувати / Йой / та ми своїй / ти колис за мене шош заплатиш / Заплат'у / йік треба буде / але ма'ї бути розрахунок / так / йік ікі'їс каза'у / брат за брата / а бри'ндза / за грош'і / Ну / рас так хоч'їш / то наї буде / але ка'у тоб'ї / то ни йе велик'ї грош'ї / там к'їл'ї нима / дес фунт / бо то по полови'н'ї се д'їли / таї води'ч'ку свидову ти купувала / то ч'о так дошукувати / хто би'рше да'у? / але наї буде / лиш за ма'сло даш.

В (У) ГОЛОВІ – ЙІГ (ІГ) БИ КЛИНЬЦЯМИ БІЛИ (ЛУПА-СИЛИ, КОВТАЛИ) – про головний біль, погане самопочуття когось: Видуч'єра м'ін'ї так у голов'ї / йіг би клин'ц'а ми би'ли / ви'пила п'їгулку / але мало шо помогло / То / в'їде'у / на зм'їну пого'ди / зно'у слота' буде.

ВІВКАТИ (КРИЧІТИ, РЕПЕТУВАТИ, РОСКРИЧІТИСЯ) НА ВСУ МОЧІРУ (УСІЙ ТЕРЕБІШ, НА ВСІ ЗАЇЗДИ ТА ІН.) – дуже кричати, сваритися: Ве'укай / ік голо'н:а коза / на ўсу Мо'ч'їру ч'у'ти; Васи'лиха ве'укайї на усї'ї Тереб'їш / таку'їтвори'ла те'мбу / шо га'ш до ўла'скових було ч'у'ти.

ВИБІВАТИСЯ ПИСАНКАМИ – своєрідна гра-обрядодія: На Великдень (після Служби Божої й освячення дори, коли всі вже розговілися) у певному місці збираються діти, молодь (рідше – люди старшого віку) і “вибиваються” писанками; виграє той, у кого при “вибиванні” писанка залишилася цілою; хто програв, віддає “переможцю” свою розбиту писанку: У Т'удев'ї ї тепе'р вибива'їуц:є писанка'ми / збера'їуц:є а'бо ко'ло це'р'кви / а'бо ш':є дес / у нас у Ца'рин'ї / таки'м м'їсцем йе Млино'виц'а / тамки ко'ждого Вели'код'н'а вибива'їуц:є / тот / у ко'го мо'цна пи'санка / зо шти'ри / п'їет' мо'же ви'бити / А мо'жно про'сте йїце' ўз'є'ти / зварити / ї таки'м вибива'тисе? / ни шкода' буде / йік розби'їут / бо ко'ло пи'санки тре'ба поси'д'їти / нароби'тисе / Н'ї / тако'го на Вели'тден' нима / мо'же бу'ти галу'нка / але йїце'? / н'ї / витколи' жийу' / тако'го ни ч'у'ла / писано'к доста пи'шут / по кла'ни ї по дв'ї / йе ч'єм і вибива'тисе / ї дава'ти за про'сти'бих / а йе'ц'ами н'їхто' ни вибива'їуц:є; На Млино'вици вибива'їуц:є писанка'ми / тамеч'ки зда'ўна / витколи' себе памн'їта'їу / збера'їуц:є на Вели'тден'; Иванко' ўз'є'у на'ру писано'к таї пи'шо'у вибива'тисе / йїму' інтере'сно / бо це пе'рши'ї рас / шо вин ме вибива'тисе / а ни лиш дивитисе.

ВІВБЕРАТИСЯ, ЙІК (ІК) ДО ЦЕРЬКВИ (ЙІК ДІВКА, ЙІК ВИДДАНИЦЯ, ІК НА ВЕЛІТДЕНЬ, ЙІК НА ВЕСІЛІ, ІК НИ ЗНАТИ КУДА) – дуже гарно одягтися: Бу'тден' / а Паз'ун'а ви'ўбераласе / йік до це'р'кви; Аг'ї / котра' то жи'нка їде? / така' ви'ўберана / йік д'ї'ўка? / шо за'ўдна? / ни пизна'їу; Ка'же / шо їде води' ви'нести / але ви'ўбераласе / іг би ни зна'ти куда' / то шо' / йїї' ў бе'рез'ї ме хтос

ви|д'іти? / ці вода| / то лиш за|ч'іпка? / Уна| до клубу се зобра|ла / але
 ўзд|р'іла / шо ве|дра поро|жн'і / того| поб'ігла / абе|сте ви се ни му|ч'іли.

ВІВЕРЧИ (ВІВЕРЕЧИ, ВІКИНУТИ) С ПАМНІТИ – забути: *Ік
 хоч' мо|її ра|ди / то їа так ска|ў / му|сиш ус'о| ви|верч'і с па|мн'іти / т:о
 / шо тебе| гр|ize і заваж'е|її жи|ти / ду|маї про шош весе|ле / фа|їне / ік
 у к'ін'і одна| каза|ла / сего|н:е їа ду|майу лиш про до|бре / ота|к і ти /
 бери| при|м'ір з не|її / кажи| соб'і / їа за пу|сте| ни ду|майу і пу|сти|м ни
 гризу|се.*

**ВИДІВ'ЮВАТИСЯ, ІК (ІК) ДІВКА ЗА ПАРУПКОМ (ІК (ІК)
 ПАРУБОК ЗА ДІВКОВ)** – виглядати когось, уважно вдивляючись
 кудись: *Мої / шо їісте| та|меч'ки ўзд|р'іли / шо так види|ўїуїтесе / ік
 д'і|ўка за па|рупком? / Ага| / д'і|ўка / ди|ўїу|се / ці те|л'і ни заб'і|гло Мит-
 ри|с'і ў кон|уши|ну / див|ласе бих і за па|рупка|ми / і|бї бу|ла д'і|ўкоў / а
 те|нерки куда| стар'і|ї ба|б'і? / х'іба| бих їїх пу|ж'іла / т'іка|ли би / ік вид
 їїги|.*

ВИДІТИ (ВИТКО), ІК (ІК) У МРАЦІ – дуже погано чи зовсім не
 бачити (не видно): *Ледв'і|с'ки найшла| сло|їїк с конф'ітурами / с'в'і|тла
 нима| і ў пи|ўни|ці так завіт|ко / їїк у м|ра|ц'і / зна|їу / шо дес тут|тки /
 ни|пайу / а то нима| / та озми| / ба|бо / батр'і|л'амку / але де їа хо|ч'у
 верта|тисе? / так іду| / ўже шо бу|де / то бу|де; Лиш зач'іна|її
 тем|н'іти ў оч'е|х / то ўс'о| їа тогди| ви|жу / їїк у м|ра|ц'і / Ба|бо /
 л'іч'е|тисе тре|ба / к'і|л'ко м'ін'і| вас про|сити / абе|сте пої|хали ў
 Ко|си|ў? / ви забу|ли / шо до|хтор' каза|ў?*

ВИЛУПИТИСЯ, ІК (ІК) ВОВК НА ЗВІЗДИ – згруб., занадто
 довго дивитися на когось (щось); неприязно оглядати: *Вилу|пи|ўсе / ік
 во|ўк на зв'і|зди / шо ти / л'у|пч'іку / та|меч'ки ўзд|р'і|ў? / ану| їди ви|ц:и /
 ни заваж'е|ї л'удем ро|бити / Та вин ни на л'уди|ї ди|ви|ц:е / на то|то| /
 їек уни| ро|бїут / наї се уч'е|її / ни видгон'е|ї.*

ВИСОХНУТИ (ВИСОХЛИЙ) НА СКІПКУ – стати дуже худим;
 про занадто худого: *Їо / ву|їко ви|сохлиї на ск'і|пку / але то вит
 ста|рости / ни вигл'іда|її / шо|би вин бу|ў сла|бїї / ста|рш'а л'удина| так
 се ма|її; Іва|н поч'орн'і|ў / на с'к'і|пку ви|сох / ч'у|їїте ви|сохну|ў так / шо
 з не|го н'іч'о| се ни лиши|ло / лиш о|ч'і та нис.*

ВИТГУЛІТИ (ВИТРУТІТИ) БІЛЬ (БОЛЄЧЬКУ) –
 знеболити; забрати чийсь біль, страждання: *Ви|жу / л'у|пко / шо тебе|
 боли|т / але і|т би їа го|н:а вит:у|літи тот б'і|л? / а їа ни го|н:а тоб'і|
 помоч'і|; Іва|нку / їек м'ін'і| вит:у|літи тоту| бол'е|ч'ку / шо тебе|
 му|ч'їїї / шо ни да|їе спо|ко|їу? / шо м'ін'і| зроби|ти? / їа бих уз'е|ла їїї|
 на се|бе / наї би мене| бол'і|ло; Ни зна|ти / шо бих да|ў / шо|би жи|нка
 була здо|рова / шо|би вит:ру|тити / вит:у|літи тоту| бол'е|ч'ку /
 пас'ку|ду по|гану; Уде|ри|ўсе / Їу|рч'іку? / де боли|т? / даї ни|шку / ма|мка
 поду|її / вит:у|лі то|то| / і ўно ни ме бол'і|ти / ану| їа ш'і по|ц'о|майу / ни
 боли|т у|же? / а дру|га ни|шка? / їа і їїї| по|ц'о|майу.*

ВІЙШКОЛЕНИЙ, ЇК (ІК) ЦІЗÓРИК(ДЗИГÁРОК, ДЗЙГАРЬ) – дуже дисциплінований: *У Андр'їя хлопц'ї так'ї вишколен'ї / їк ц'їзорики / вин лиш подиви'їсе / а ўни ўже зна'їут / шо робити.*

В ОДНО ВУХО ВЛІЗЕ (ВЛАЗИ, ВЛÁЗИТ, ЗАЙШЛО), А В ДРУГЕ ВІЛІЗЕ (ВИЛЗÁЄ, ВИЛÁЗИ, ВІЙШЛО) КОМУС – про неухажного, а також про того, хто не бере до уваги чиїсь настанови, поради; хто не зважає на те, що йому адресують інші: *То ѓе пус'т'е'к / їїму' ў одно' вухо ўла'зи / а ў друге' / вила'зи / де вин хоч'ї слухати ба'бу? / де?; Вин с'в'їй тел'їфон пантру'її / а тото' / шо ми говоримо / їїму' ў одно' вухо зайшло' / а ў друге' / ви'їшло / Тепер'ки ўс'ї с таки'ми за'баўками / ўч'е'тисе ни ги'нут.*

ВСТА́ТИ (ВСТАВА́ТИ) С ПÉРШИМИ КУГУТА́МИ – прокинутися (прокидатися) дуже рано: *Устайе' с пер'шими кугута'ми і зач'їна'її кутатисе / дзелен'кот'їти пут'н'а'ми / со'вати горш'ка'ми / а ѓа ўже ўснути ни го'н:а / пото'му ўстайу' / їк побит'а / їг би м'їн'ї хтос соли'наси'паў у оч'ї.*

ВТВОРИ́ТИ ГÉМБУ НА ЦІЛÉ ГÓЛЛО (ГАШ ХЛІПВАНКУ ВІТКО (ПОКАЗÁТИ)) – знев., згруб., дуже кричати, сваритися: *Ву'їна Парас'ка / на'ш'а сус'їда / могла' де'коли ўтвори'ти таку' ге'мбу / шо на ц'їле' гол:о / таку' / шо фи'ра з м'їшка'ми могла' би туда' зай'хати / Ну / але то ї Леси'с'ї н'їч'о' ни бракува'ло / ўна до'бре ўм'їла ши'тати / ота'к то'нен'ко / але згу'ста.*

В (У) КОНЯ́ ШТІ́РИ ЛА́БИ (НОЗІ), І ТО ВИН ШПÓТАЇЦЕ (А В ЧЬОЛОВІ́КА ЛИШ ДВІ) – кожний може спіткнутися, помилитися; важко уникнути помилки: *Ни гризи'се так цим / то бут' с ким мо'же се ста'ти / ци с тобо'ў / ци зо мно'ў / с ко'ждим / у кон'а' шти'ри ла'б'ї / і то вин шпо'тайїц:е / а ў ч'олов'їка лиш дв'ї / ни милиц:е тої' / хто н'їч'о' ни ро'би / ти шо гада'їїш / ѓа ў жит'у' ни шпо'таласе? / ш'ї ї ѓек / ўс'е'ке бу'ло.*

ВУ́ХА СПУ́ХЛИ (ПУ́ХНУТ, СПУХА́ЮТ, ПОСПУХА́ЛИ) У КÓГОС – комусь надоїли чиясь балаканина; хтось не може більше когось (чогось) слухати: *Ў мене ўже ву'ха спу'хли вит'цел'її музики; Ш'ї з де'с'їт' м'їнут поси'жу / а пото'му т'їка'їу / бо ў мене ву'ха пу'хнут вит'цел'го го'їкан'а.*

ГАРАЗДІ́ НИ НАВТÉМНЮЮЦЕ (НИ НАВТІ́МНЄ́ЮЦЕ), А БІДА́ ЗЗІДА́Ї (ЇСТ, ЇСТ ПОЇ́ДОМ, СУ́ШИ (ШУ́ШИ)) – позитивні сторони життя збагачують його, а негативні – збіднюють: *Гаразди' ни на'ут'їмн'е'їуц:е / уни' ўрас коро'тк'ї / їїх ни ѓе забога'то / а б'їда' їїст / доїїда'її ч'олов'їка / ч'о то так ѓе? / хто м'їн'ї го'ден сказа'ти? / б'їда'по'їїдом їїст.*

ГНУ́ТИ СВОЇ́ (СВОЄ́) – твердо стояти на чомусь; наполягати на своїй думці; не брати до уваги міркування інших: *То ўперт'у'х / їїму' ка'жут одно' / а вин гне' сво'її; Ти ни зна'їїш / то така' натура / вин до*

посл'їного ме гнути своје / види / шо зле / шо хтос л'їтше ради / але дал'ї ме каза ти / наї буде отак / то така д'їч':а натура / херектер / абес знала.

ГОВОРІЛА, ЇХАЛА, НАДІБАЛА МІХАЛА – говорити незрозуміло, без логічного зв'язку між окремими висловленнями; говорити нісенітниці: *Ти ни знаїши Мар'їч':їну бес'їду? / говорила / їїхала / надібала М'їхала / ўна приходи / зач'їнаїи телен'кот'ї ти / а їа ўже ї н'їч'о се ни питаїу / наї договори / бо ў то'му н'їїекого р'їду' нима / хто казаў / куда їшоў / с ким говориў / ч'о тваўтували? / отак / мене голова зач'їнаїи вит то'го бол'їти / а шо ў вас до'брого? / лиш'їм пусте / за се'бе росказуїте.*

ГОВОРІТИ, ІК (ІК) З МАЛО́В ДИТІ́НОВ – обережно, заспокоюючи, не завдаючи болю, намагаючись оберегти від жорстокої реальності; говорити, не сприймаючи когось як рівноправного партнера: *Бабо / ви так гово'рите зо мноў / ї з малоў дити'ноў / а їа х'їба' ни розум'їїу / шо сталосе? / це їа вас хо'ч'у ўспокоїти / абесте ни переживали за мене / ви ўрас казали / шо їа розумна / мете' ви'д'їти / їа ї ви'ду ни пода'м / шо м'їн'ї шош ни так / напраўду / ї ви'ду ни пода'м.*

ГОВОРІТИ, ІК (ІК) С СЛАБІ́М – те саме, що **ГОВОРІТИ, ІК (ІК) З МАЛО́В ДИТІ́НОВ**: *Андр'її до'бре з вуїком говориў / та'к'їк се нале'жи с слаби'м говори'ти / обнад'їїуваў / росказуваў / їек дру'г'ї вит тако'го бол'їка' се ви'л'їч'їли / шо ш':е би мош було спробувати / і то було слабо'му пом'їч'не / вин на'в'їт' зач'еў буў жертувати / даўно тако'го ни було.*

ГІ́АНЬЧЬ БУВА́Ї НИ ЛИШ У РУКА́Х, АЛЕ І В ГО́ЛОВАХ – про непоміркваних, безпринципних, недалеких людей; тих, що діють у власних інтересах: *До'бре їкиїс казаў / шо тан'ч' мо'же бути ни лиш у рука'х / але і ў го'ловах / от:о' ўже їе ги'рше / і ви'правити їїго' трудн'їш:е / бо руч'ни'ї тан'ч' витко зра'зу / а тот дру'гий / ни ўрас / ч'олов'їк мо'же вигл'їдати ї говори'ти / їк норма'л'ний / а думати ї роби'ти так / їк ч'есна л'їдина' н'їко'ли ни зро'би.*

ГРЕ́ЙЦЕР СВІ́Й ПХА́ТИ (ПХА́ТИ СВІ́Й ГРЕ́ЙЦЕР, ПХА́ТИ СВОЇ́ ДВА ГРЕ́ЙЦЕРИ) – втручатися не в свої справи; включатися в розмову, коли про це не просять; давати поради, яких не очікують і не потребують: *Хто проси'ў тебе' шош каза'ти? / ура'с устаўїе'їїш свої'ї два гре'їцери / де ни тре'ба; Н'їхто' ни т'ех за їїзи'к / але ти зна'їїш Вас'уту / ўна му'си свої'ї два гре'їцери ўстави'ти / їг би була ц'ї'хо сид'їла / то ўс'о могло' мирно се с'к'їн'ч'е'ти / ўже до це'го їшло'се / а ўна рот утвори'ла / і ўс'о зноў зач'елосе / але ўже без над'їїї на мир і зла'году / тамки ўже ко'ждїї сам говори'ў і дру'гого ни слушаў / отак / с цим уси'м.*

ДАЇ МІ́НІ, БО́ЖЕ, ТАКІ́Й РО́ЗУМ ТЕПЕ́Р, ІК (ІК) ДРУ́ГОМУ ПОТО́МУ – *жарт., ірон.,* про важливість для успішної

людини передбачати події та їх характер: *Йе бога то таки х / шо мудр'ї по ўсе му / за дним ч'їсло м / коли ўже ўс'о се зроби ло / тогди ч'олов'їк ду майї / мої / тре ба було отак роби ти / ч'о / вере / ѡа дурни ї / ни догада ўсе? / ад'ї Дрон' зроби ў до бре / вин н'їко го се ни пита ў / а знаў наперет / ѡек уно ма її ви їти на л'ї пше / И:ї / Андр'ї їку / то ни ста лосе шош ду же пога ного / ви їшло ѡїк ви їшло / але до бре ву їко Ми тро ка же / Даї м'їн'ї / Бо же / такиї ро зум тепер ки / ѡїк дру го му пото му / вин так же рту її / але то пра ўда / б'ї дниї ч'олов'їк ни ма її ўга дач'ї ў / аби н'їко ли ни змили ти / то ї Дро не ви рас на рас ни по па да її / памн'ї та її те / шо вин с тели ѡе ў бу ў пого сти ў?*

ДЕРТИСЕ НА СТИНУ (СТІНИ, ПО СТИНАХ) – бути у відчаї, відчувати нестерпний біль, страждати; не бачити виходу зі складної ситуації: *Її му да ва ли за шч'ї ки / де н'ї? / і то було пом'їч'не / а пото му / ѡїк у же ма ў при їти тої ч'ес / шо зно ў за шч'їк / то вин ни мїх се прич'ї ка ти ѡїго / так зач'ї на ло бол'ї ти / шо / Га н'а рос ка зу ва ла / ни зна ў / шо с:обо ў роби ти / де рсе по с'т'ї на х / так про си ў по моч'ї;* 2) *жарт.*, налякатися: *Ка ўт / шо оди н ч'олов'їк з го ри ў їк пе ршиї рас уздр'ї ў ма ши ну / то де рсе по стї на х / бо фист се пере пу діу / а тепер ки ў ма ши на х го ра ми ѡї дут / ку на ма ши ни ї / А ч'о би н'ї? / ма їут за шо / таї ку пу їут.*

ДЄКУЮ (ДІКОВАТЬ) ЗА ОБІТ, ШО НАЇВСЕ ДАРМОЇТ – подяка за обід у формі жарту: *Їа цес об'їт ни зароби ў / але ви за кли ка ли / таї ѡа с'їу за сти ў / фа їно смїх по поїї ў / д'е ку їу вам за об'їт / шо найї ўсе дар мой їт.*

ДИХНУТИ ГРІШМИ – дати комусь грошову винагороду за сприяння у досягненні чогось, позитивному розв'язанні якоїсь проблеми: *І:ї / та ѡїго ви пу сти ли на дру гий ден' / д'е д'а ди хну ў гри шми / і зра зу пу сти ли; Ц':ї ма ли до бре ди хну ти гри шми / шо ди ста ли та ку приса ди бу / ої шо ма ли; Ўни ску пу ва ли се / а то тре ба було хот' тро хи ди хну ти гри шми / і ўс'о пи шло би / ѡїк по ма слу / а шо тепер ки? / тре ба було ра н'ше за ѡ:е ду ма ти.*

ДІТЕМ БИ СЕ НИ ДОДАВ (НИ ДОДАВСЕ), А СТАРИНІ – НИ ДОРОБІВСЕ – про різні пріоритети дітей і батьків: *Д'ї тем ура с ма ло / ѡїм у се го тре ба / а ста рш'а л'у ди на здо ро ўїа по тре бу її і по моч'ї / ѡе го ко ждо му се стре бїу її / то го так ка жут / шо д'ї тем би се ни до да ў / а ста рин'ї / ни до ро би ўсе / ад'ї да їмо д'ї тем і хтос ч'у ў / шо би ўни ска за ли / шо ѡїм до ста? / д'е ку їут таї бе рут / На сту / а де ко ли ї ни д'е ку їут і ш'ї ди їу ѡ:е ну ра во / шо за ма ло да ли / ота ке бу ва її / Їої / та ми жи л'уд'ми ўс'е ке тра фїе її ѡ:е / на в'їт' де ле ко ни тре ба хо ди ти.*

ДІТІЙ, ЇК (ІК) У КЛЬОЧЬКИ КУРЄТ – багато: *У них д'ї ти ї / ѡїк у кл'о ч'ки кур'ет / Бо х ко ждо го ро ку да ва ў по ди ти н'її / таї ма їут.*

ДОБРЕ ТРІЛО КОМУС РОСТЕ – жарт., про дитину чи підлітка як майбутнього чоловіка чи дружину: *Ої / то добре тріло комус росте / ц'а ме крути ти ч'олов'іком / ік фирман бато гом; Нагадайте мойі слова / хтос се ўрадуї / ік колис цису д'іўку озме / ўна йїму покаже / ўже витко / шо добре тріло комус росте / Одок'ї / хто знаїї / шо буде / ми ни знаїїмо / шо заўтра се стане / а ви загадуїте на роки / Та йа лиш каў / шо з неїї буде фаїна д'іўка / але ї остра / йїк Іван / йїїї д'е'д'а / Ўна / в'ід'ї / бирише ў бабу се ўдала / ад'ї їк'ї йїмоч'ки / ік с'м'їе'ц'е / Йа ни за йїмоч'ки / а за натуру / ни видите / йек уна ф'о'скаїї / ік шош йїї се ни ўдаїе / гу'р'їшнії Іван / І то праўда / але наї здорова буде.*

ЗАБІГАТИ (ЗАБІЧИ) (ГАТКОВ УДУМКАХ) (ЗАДУЖЕ) ВПЕРЕТ (ДЕЛІКОНАПЕРЕТ) – думати (подумати) про майбутнє: *Иї / та ни заб'їгаї так делеко наперет / бо ми ни в'їдайїмо / шо з нами заўтра буде / а ўже зач'їнаїїмо д'їли ти т:о / ч'їго ш'ї на с'в'їт'ї Бо'жому нимаї.*

ЗА БЛУСТВА (ПУСТІ СЛОВА) ЇЗІК ВИТПАДЕ (ЗИГНІЄ) – припис “не говорити поганих слив” спрямований на виховання у дитини культури мовлення, засвоєння нею правил мовного етикету: *Іван'ч'їку / абе'с ни говори ў блуства / бо ік меш говори ти / то йїзїк витпаде / Бо'жен'ка покараїї нич'емних д'їтиї / А ч'о М'ї'с'о говори і йїму нич'о? / Ти ни дивїсе на дру'гих / а слухаї / шо тоб'ї ба'пка каже / мене слухаї / про'с'у тебе / абе'с ни говори ў пусте / то великії ўстит і гр'їх / абе'с соб'ї знаў.*

ЗАВАЛІВСЕ (ЗАВАЛІЦЦЕ) СВІТ – нічого не трапилося, не сталося (не станеться): *Гаї скажи м'їн'ї / с'в'їт завалиўсе / шо йа туда ни пишла? / ч'ўла йїс плач'ї / шо мене та'меч'ки нима? / н'ї / н'їхто ни голосїў / а може / дирка була ў стол'ї / та'мки / де йа ма'ла сид'їти? / тако'ш н'ї / ну то шо цисе' зводи ти ік шош велике? / ни пишла / бо ни хот'їла / а йїм ус'о одно / ци буде ба'ба / ци н'ї / шо там ба'ба вартуїї? / кутики' питпера'ти?*

ЗАВАЛІВСЕ (ЗАВАЛІЦЦЕ) ГРІДЖІН? (ПІТРИВ ГРУНЬ?) – те саме, що **ЗАВАЛІВСЕ (ЗАВАЛІЦЦЕ) СВІТ?**: *Хо'ч'ут жи'ти окро'ме? / наї жиїўт / Грї'дж'їн вит це'го ни завали'ц'е і ни запа'де'ц'е / таї м'їн'ї буде ле'кше / бо т:о / шо йа за'рас робїу і помогаїу / ни ц'їну'її'ц'е / Праўду ка'жете / н'їч'о ни завали'ц'е / ўс'о на м'ї'сци буде / наї по'жїїўт ікї'с ч'ес / а пото'му сам'ї мут се проси'ти / шо'би вернутисе / бо приїшли з робо'ти / а то питпр'етано / йїда' гото'ва / д'їти ўку'тан'ї / таї шо ш'ї хот'їти? / а т:о / шо ба'ба дес шош полехки' скаже / то за т:о нима' ч'о гн'їватисе / ўна вам добра' хо'ч'ї.*

ЗАВІСТЬ (ЛЮЦКА) ДОВГІ РУКИ МАЇ – дехто виявляє заздрість до інших, навіть з найменших дрібниць: *Добре йїс каза'ла / шо за'вис'т' до'ўг'ї ру'ки ма'її / шо зави'сливого тре'ба бой'етисе / ік вогн'у' /*

Бо́же боро́ни / аби́ таки́ тоб'і́ у́ ста́йн'у подиви́ўсе та по се́ў бе́дуваў / ік'і́ фа́йн'і ма́йш сви́н'і / ци́ уздр'і́ў / шо́ у́ тебе́ ле́гка драби́нка / а́ у́ не́го дв'і́ / але́ т'ішк'і́ / шо́ тебе́ та́зди кли́ч'ут на вес'і́л'е / а́ йі́го об-
мину́ли / вин ни ду́майі́ / шо́ ми сво́й'і́ / того́ кли́ч'ут / а́ вин гет ч'ужи́ї́ / та́ на в'і́т'у дрімно́му / ад'і́ / ма́ла смих фу́стку / шо́ до в'і́н'ч'і́н'а́ у́
ни́ї́ ішла́ / і́ шо́ бес сказа́ла? / і́к зач'е́ла Іва́ниха ўбе́дуватисе́ / і́ка́ фа́ї́-
на фу́стка / та́ така́ / шо́ тепе́р таки́х н'і́где́ нима́ / шо́ ўна́ тако́ш би́
таку́ хот'і́ла / йо́ї́ / але́ н'і́ч'о́ / йа́ фу́стку зве́л'а і́ дес у́ ти́жден' нага-
да́ласе́ / мо́ї́ / а́ де фу́стка? / ци́ йа́ покла́ла йі́ї́ у́ скри́н'у ? / ўс'о́ смих
перери́ла / пере́шука́ла / та́ д:е́ / д:е́? / нима́ / так / і́т би́ і́ н'і́коли ни́ бу-
ло́ / і́ ўс'о́ ч'е́рес шо́? / ч'е́рес зави́сливе́ о́ко / бо́ шо́ и́нче? / сама́ ўна́ ни́
ўт'і́кла с ха́ти / н'і́ на ко́го ни́ гр'ішу́ / бо́ смих н'і́ко́го ни́ ї́мла́ за ру́ку
/ але́ лиш каў́ / шо́ то за́вис'т' л'у́чка́ таке́ зроби́ла / за́висливе́ о́мко / а́
ш'і́ і́ ч'о́рне́ / то́ йе́ ду́же пас'ку́дне́.

ЗАКУРІВСЕ СЛІТ (ЛІШ СЛІТ ЗАКУРІВСЕ; ГАШ (АШ) ЗАКУРІЛОСЕ) ЗА КІМОС – хтось безслідно зник: *Мо́же / то шах-
райі́ бу́ли? / бо́ йі́к лиш дон'ка́ показа́ласе́ ко́ло д'і́дово́ї ха́ти / за ни́-
ми заку́рило́се / безчи́ч'і́су́ утекли́ / Аг'і́на б'і́ду́ / ўс'е́кого го́н:о́ бу́ти.*

**ЗАЛУПІТИ (ДАТИ, ЗАДЕРТИ) КАТРАФУСА (КАТРАФУ-
ЦА)** – втекти: *Кит заде́р катрафу́са / і́ бешч'і́су́ ви́л'і́с на верш'е́к /
Ви́тко пса́ се́ перепу́диў.*

ЗАОРАТИ НОСОМ (НОСОМ ЗАОРАТИ) – зруб., упасти об-
личчям, сильно вдарившись: *Ни́ спамн'і́та́ласе́ смих / йі́к упа́ла / фі́ї́ст
но́сом заора́ла / і́кра́с у́ ви́воз'і́ / ко́ло Васи́ли́ни / та́ меч'ки́ ма́ї́ би́рше́ би́
се́ зда́ло поси́пати шу́тром / бо́ хо́ўско́ ду́же / круго́м ле́ди́ле-д'і́с'к'і́.*

ЗДОХЛИЙ, ІК (ІК) ЗАНЕ́СЕНЕ КО́ТІ – кволий, худий: *При-
ї́ї́хала здо́хла / йі́к зане́сене́ ко́т'і́ / га́ш си́на / лиш о́ч'і́ с'в'і́т'уц'е́ /
але́ до́бре / шо́ ма́ї́ї́ вака́ц'і́ї́ї́ / м'і́н'і́ н'і́ч'о́ ни́ тре́ба роби́ти / на́ї́ ви-
дисти́ц'е́ / вид:ихне́ на с'в'і́жому во́здус'і́ / до́бре шо́ дош'і́́ пере́їшли́ /
фа́ї́но надвор'і́ / ту́тен'ки́ йе́ куда́ пи́ти / на́ї́ хо́ди на прохи́т / шо́
бу́ду каза́ти? / на́ї́ ро́би / шо́ хо́ч'і́.*

ІТІ (ПІТІ) У ШКЛЕПІТІ – іти (піти) у якісь непрохідні місця,
звідки важко вибратися (напр., у лісі); заблудитися: *Шука́ї́ гри́би ў ма́ї́
бли́ш:е́ / ни́ ї́ди́ у́ шклеп'і́т'і́ / аби́ ми́ ни́ шука́ли тебе́ / бо́ ўс'е́ке го́н:о́
се́ ста́ти / М'і́с'о́ о́та́к пи́шо ў́ буў́ / заблуди́ўсе́ / та́ї́ два́ дни до́бера ў́се́
тха́т'і́ / ни́ ми́х на́їти́ доро́гу / ка́же́ / шо́ ўс'о́ гет йі́му́ обм'і́нило́се́ /
це́ йа́ до́ того́ / шо́ вин л'і́пше́ зна́її́ го́ри / йі́к ти́ / і́ то́ таке́́ по́паці́ў́ /
вин зви́ч'н'і́ш:и́ї́ до́ це́го́ л'і́су́ / вид ма́ло́го́ туда́ хо́ди́ / і́ то́ / ви́диши́ /
шо́ се́ ста́ло́ / того́́ каў́́ / абе́с де́ле́ко́ ни́ ішла́́.*

КИДАТИ (КІНУТИ) НА СА́БАШ – давати (дати) певну грошо-
ву винагороду музикантам, які зустрічають весільних гостей: *Озми́ ш'е́
тро́хи гро́шиї́ / бо́ тре́на са́баш ки́нути́ / і́ по́ўнищу́ / диви́се́ ни́ забу́т'.*

КИНУТИ (КІВА́ТИ) СОБОВ – зруб., почати працювати; вико-
нувати чи виконати якусь роботу: *Могла́ би́ сама́ ки́нути́ собо́ў́ / а́ ни́*

посела¹ти ч'олов'і¹ка / шо¹ вин у шит'у¹ розум'і¹її:е?; Ви¹диши / ни хо¹ч'і кину¹ти собо¹ў / ка¹же / шо¹ трудо¹на / а хто ни трудо¹нії? / а¹ле їк¹ тре¹ба / то¹ ўс'і ма¹їймо бра¹тисе до робо¹ти; Могли¹ бе¹сте би¹рше к'іва¹ти собо¹ў / та¹ мо¹же / тогди¹ бур'іни¹ були би ме¹н'ч'і; Ану¹ / кину¹ тро¹хи собо¹ў / т'ітка ги¹б'її ў горо¹д'і / а ти ни го¹н:а ўз'е¹ти са¹нку? / шо / по¹не¹рек боли¹т?

КІСЬТЬКІ СТИРЧІЮТ (СТИРЧЄЮТ, ВИПЕРАЇЮТ) – про дуже худу людину: *І по¹ўному зле бу¹ти / а¹ле ї худо¹му / шо¹ до¹брого / їк¹ к'іс'т'ки¹ стирч'е¹їют? / ти бес хот'і¹ла ота¹к ходи¹ти ї торохт'і¹ти ни¹ми? / зде¹леку бу¹ло би ч'у¹ти / шо¹ ти їдеш / ус'і¹м бес знаки¹ подава¹ла.*

КЛАСИ (ПОКЛАСИ) ЗАШІНКИ (ВИЛОГИ, ГУДЗИКИ ТА ІН.) – завершуючи (готуючи) кравецький виріб, робити (зробити) в ньому застібки, зав'язки (пришивати гудзики, комір): *Лиши¹лосе заруби¹ти / ви¹фрасувати / ї соро¹ч'ка гото¹ва / А за¹ш'інки? / Ўже кла¹ду / ни ква¹п / Бо їа ду¹мала / мо¹же / її¹сте забу¹ли? / Ўс'о памн'і¹та¹їу / лиш ни стій над голово¹ў / роби¹ шош / ад'і¹ розборсуї от:о¹ / шо на стол'і¹ / За¹ш'інки ў зелен'і¹ поклад'і¹т / Та ўни му¹с'ут ш¹ шит'е¹м ўїза¹тисе / ни мо¹же бу¹ти шит'е¹ ч'орнобри¹ве / а за¹ш'інки си¹н'і / так і тут.*

КЛАСИ (ПОКЛАСИ) ЗУБИ НА КЛИНОК (НА ПОЛІЦУ) – знев., згруб., ірон., голодувати: *У нас їе ш'і кила¹ барабул' / два кавалки солони¹ни / їк се с'к'ін'ч'е¹їют / тогди¹ зу¹би на клино¹к / бо то ни тре¹ба бу¹ло так гро¹шики роскида¹ти / А ў нас їе тото¹ / шо пронади¹бїї / забу¹ли їїсте? / у скри¹ни ў фустн'ц'і.*

КОГО НИ НА ОЧІ, ТОЙ ПЕРЕД ОЧІ – кого не хочеш бачити, той завжди перед тобою: *Коби¹бито так бу¹ло / шо ви¹дис:е лише¹н' с ти¹ми / кого л'убиш / с ким корти¹т погово¹ри¹ти / а то їк на зло / кого¹ ни на о¹ч'і / тої пе¹ред о¹ч'і / таї шо / і с таки¹м му¹сиш загово¹ри¹ти / шош се запита¹ти / ни бу¹деш н'імако¹м / а¹ле це ўже ни ду¹же ш':е¹ре.*

Стаття надійшла до редакційної колегії 15.02.2017 р.

Рекомендовано до друку д.ф.н., професором Лесюком М. П.

PHRASEOLOGICAL «HIGHLIGHTS» OF THE SUBDIALECT OF THE TIUDIV OF KOSIV DISTRICT

M. I. Holianych

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University;

Chair of Ukrainian Language;

76000, Ivano-Frankivsk, Shevchenka St., 57; tel. +380 (342) 59-60-08

The article lexicographically studies the phraseological units, manifesting the subdialect of the village of Tiudiv of Kosiv District of Ivano-Frankivsk Region. Of the research there come out the peculiarities of the Hutsul dialect.

Keywords: *phraseologism, subdialect, inner form of a phraseological unit, glossary of dialects.*